

דף כא ע"ב

הללו דברי תורה והללו דברי סופרים. דברי סופרים שנתחדשו בכל דור ודור חדשים הם ונראה דהיינו הא דכתיב יבחר אלהים חדשים שהוא יתברך בוחר בדברי סופרים וחביבין לפניו ולכך כתיב ויותר מהמה בני הזהר.

אלא כל ההוגה בהן. אדברי סופרים שנזכרו ברישא דקרא קאי שכל ההוגה בדברי סופרים דהיינו הש"ס טועם טעם בשר דבכמה דוכתי אשכחן דטעמי ש"ס נמשלין לטעם בשר כדאיתא כפרק לא יחפור אדגרמיתו גרמי בי אביי תו אכלי בישרא שמינא בי רבא. ואיתא בב"ק דא"ל לא אכלתי בישרא דתורא ופירש"י ז"ל לא דקדקתי בטעמו של דבר וגם הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות יסודי התורה כתב שאין ראוי לטייל בפרדס אלא מי שנתמלא כרסו לחם ובשר ולחם ובשר הוא הוויי דאביי ורבא ע"כ דכי היכי דמזון הבשר וטעמו נאות למזג כל אדם קטן וגדול יותר מכל המזונות כך חכמת הש"ס וטעמיה נאותים ומתקבלים לכל אדם יותר מכל שאר החכמות ולכך קאמר כל ההוגה בהן דהיינו בדברי סופרים דאיירי ביה טועם טעם בשר ורב פפא נמי נקט בהדיא כל המלעיג על דברי חכמים ורש"י ז"ל כתב כך ההוגה בהן כל שעה שאדם מחזיר בדברי תורה מוצא בהן טעם משמע קצת דס"ל דלאו בדברי סופרים דוקא איירי מדנקט בדברי תורה סתמא ומשמע נמי דס"ל דקרא אתי לאשמעינן שכ"ז שאדם קורא ושונה מוצא בהן טעם דומיא דההיא דאמר בפרק כיצד מעברין למה נמשלו דברי תורה לתאנים מה תאנה זו כ"ז שאדם ממשמש בה מוצא בה תאנים אף דברי תורה כ"ז שאדם הוגה בהן מוצא בה טעם ופשטא דשמעתא לא משמע כן ועוד דא"כ הול"ל אלא כל זמן שהוגה בהן טועם טעם בשר כדאמר התם לכך נראה כדפי'.

מוטב אמות מיתת עצמי. משמע דמותר לו לאדם להחמיר על עצמו למסור נפשו למות כדי שלא יעבור אפילו איסור דרבנן וכן משמע בפרק מרובה בעובדא דחסיד שהיה גונח מלבו ואמרו הרופאים שאין לו תקנה עד שינק חלב רותח לימים נכנסו חבריו לבקרו כיון שראו אותה העז קשורה חזרו לאחוריהם וכו' וקשה דבפרק בן סורר ומורה איתא כל עבירות שבתורה אם אומרים לאדם עבור ולא תהרוג יעבור ואל יהרג חוץ מע"א וכו' וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות יסודי התורה כל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו אלמא דאסור להחמיר אפילו באיסור דאורייתא מיהו הרא"ש ז"ל והטור סימן

קנ"ו כתבו שאם ירצה להחמיר על עצמו וליהרג רשאי וכ"כ בשו"ע שם אבל בפרק בן סורר ומורה כתבתי ראייה לדברי הרמב"ם ז"ל ושם יש לחלק דכל היכא דברי לו שיהרג אינו רשאי למסור עצמו ושאי הכא דספקא הוה שהרי לסוף הביא לו מים ועובדא דחסיד נמי שמא בלא חלב עז נמי לא היה מת.

דף כב ע"א

לשונאיו הוא דלא יאחר. משום דלשונאו מיותר הוא כיון דברישא כתיב ומשלם לשונאיו אלא קרא דיוקא אשמעינן ופשטא דקרא דעל פניו אפני רשע קאי שמשלם לו בעודו קיים כמו לא יהיה לך אלהים אחרים על פני פירש"י ז"ל כל זמן שאני קיים.

בית סאתים מותר יתר מבית סאתים אסור. אבור קאי כדמסיק דבור בלא פסין קאמר והא דנקט שיעורא דבור כמה הוי ולא נקט שעורא דפסין לחוד דהא אי לאו משום פסין לא איכפת לן בבור אפילו היא גדולה הרבה נראה משום דרבי יהודה לא התיר לעשות היקף פסין לבור יתר מבית סאתים שתי אמות לכל רוח אלא א"כ הבור היא בית סאתים דאז הרחקת אותן שתי אמות מן הבור צורך הבור נינהו כדי ראשה ורובה של פרה דלא סגי לן בלאו הכי ולכך שרי דאע"ג דהיקף פסין הוי ביתר מבית סאתים מכל מקום כיון דשייכין לבור בטלי לגבה וכי חדא נינהו ואין אדם נותן עיניו אלא בבורו שהוא עיקר הדבר אבל כשהבור בציר מבית סאתים כגון שהוא ארבע אמות לא התיר רבי יהודה לעשות היקף פסין אלא עד בית סאתים טפי לא דכל הרחקה שאתה מרחיק את הפסין מן הבור טפי מראשה ורובה של פרה לאו צורך בור הוא וכאלו הוקף בלא בור דמיה הלכך עד בית סאתים שרי דליכא למיחש מידי טפי לא דלמא אתי לאחלוףי טפי מבית סאתים בקרפף דהשתא לא שייך למימר אדם נותן עיניו בבורו כיון דאז הרחקת ההיקף לא שייך לבור ה"ל ההיקף כמלתא באפי נפשיה ואיכא למיחש שמא ילמוד ממנו למקום אחר ומהאי טעמא אית ליה לר"י דאע"ג דאדם נותן עיניו בבורו ולא במחיצה א"ש להתיר יותר משתי אמות כמו שכתבו התוספות ונראה דהא דקאמר ש"ס ולא היא ר"י בור בלא פסין קאמר דייק לה מדקתני ברייתא ר' יהודה אומר בית סאתים מותר יתר מבית סאתים אסור ואי בפסין איירי דומיא דת"ק הוה ליה למיתני רבי יהודה אומר עד בית סאתים ותו לא כדקתני במתניתין לכך משמע ליה דר"י מלתא אחריתי קאמר ובבור איירי דבור בית סאתים מותר והרחקת פסין ממילא שמעינן להו דהוי שתי אמות.